

НОВІТНІ ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Овдіюк В.В. (Київ)

Овдіюк В.В. Новітні інтерактивні технології у практиці викладання української мови як іноземної. У статті проаналізовано нові підходи до викладання іноземних мов. Визначено характерні особливості сучасних інтерактивних методів навчання як ефективних засобів формування україномовної комунікативної компетенції іноземних студентів. Запропоновано найбільш цікаві методи і прийоми, які дозволяють оптимізувати процес навчання.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, комунікативна компетенція, новітні технології, особистісно-орієнтований підхід, українська мова як іноземна.

Овдиюк В.В. Новейшие интерактивные технологии в практике преподавания украинского языка как иностранного. В статье анализируются новые подходы к преподаванию иностранных языков. Рассматриваются характерные особенности современных интерактивных методов обучения как эффективных средств формирования украиноязычной коммуникативной

компетенции иностранных студентов. Предлагаются наиболее интересные современные методы и приемы, позволяющие оптимизировать процесс обучения.

Ключевые слова: интерактивные методы, коммуникативная компетенция, личностно-ориентированный подход, новейшие технологии, украинский как иностранный.

Ovdiuk V. Modern interactive technologies in the practice of teaching Ukrainian as a foreign language. The author analyzes the modern approaches to teaching foreign languages and the essential characteristics of the modern interactive teaching methods as effective means of forming Ukrainian communicative and social competences of foreign students. Special attention is paid to the problem of the feasibility of using various innovative technologies in the course of teaching Ukrainian as a foreign language. The attention is focused on the advantages of interactive methods of teaching over traditional methods. There have been proposed the most interesting modern methods of optimizing learning processes.

Both teachers and students acknowledge an important role of using interactive methods in teaching Ukrainian as a foreign language. New techniques enable each student to take an active part in the lesson; they are means of understanding between the teacher and the student, between a student and a student; they also enable to show and intensify the knowledge. Interactive teaching methods stimulate the wish and willingness to enter the process of communication, the aspiration to understand the interlocutors in order to find compromises and the ability to realize the goals of the communicative act. Application of such methods increases the effectiveness of the educational process but most of them require a deep development and correct organization of learning activities of students.

The author considers the most effective methods of modern interactive studying and substantiates feasibility of their usage. Among them: role-playing game, lesson-excursion, associative bush and use of Internet technologies.

Key words: modern technologies, interactive methods, communicative competence, student-centered approach, Ukrainian as a foreign language.

Однією із центральних проблем у сучасній методиці викладання іноземних мов є проблема підвищення ефективності навчання, яка значною мірою залежить від уміння викладача поєднати вдосконалені традиційні технології навчання мови з інноваційними розробками, що ґрунтуються на останніх досягненнях психолого-педагогічної науки. У новій освітній концепції зазнають змін мета і завдання підготовки спеціалістів – акцент зміщується із засвоєння знань на формування

компетенцій, відбувається зміна векторів навчання у бік особистісно-орієнтованого підходу. У системі вищої освіти основною метою навчання іноземної мови визначено формування комунікативної компетенції. Нові цілі потребують зміни методів і форм організації освітнього процесу, активізації діяльності студентів під час заняття, наближення навчальних тем до реального життя, присутності ігрових моментів, які максимально наближають слухачів до реальної ситуації спілкування і розвивають самостійність, відповідальність за прийняті рішення, стимулюють пізнавальну, творчу, комунікативну активність студентів. На кожному етапі навчання іноземної мови важливим є не лише оволодіння студентами системою мовних і мовленнєвих норм, а й розвиток здатності використовувати отримані знання та сформовані навички під час передання інформації, вираження думок, обміну ними в різних ситуаціях взаємодії з іншими комунікантами таким чином, щоб спілкування відбулося. У реалізації компетентнісного підходу до викладання іноземної мови провідну роль відіграє інтерактивне навчання.

Актуальність статті зумовлена необхідністю сучасних розробок і застосування новітніх методів, зокрема інтерактивних, для вдосконалення викладання української мови як іноземної.

Аналіз останніх досліджень. Питання застосування інтерактивних технологій у навчанні іноземних мов висвітлено в численних дослідженнях, що розглядають формування комунікативної компетенції (І. Кочан, О. Романова, О. Черемиська та ін.); інноваційних підходів до навчання іноземної мови (О. Андрущенко, І. Башмакова, І. Дівакова, А. Нісімчук, Л. Олійник, О. Плотнікова, О. Самусенко та ін.); проектної методики (І. Зимня, І. Підкасистий, Є. Полат та ін.), проте роль цих методів навчання у формуванні комунікативної компетенції іноземних студентів під час вивчення української мови все ще залишається маловивченою. Відчувається брак робіт, присвячених аналізу практичного застосування методів інтерактивного викладання саме української мови як іноземної.

Мета статті – дослідити особливості новітніх інтерактивних технологій та обґрунтувати потреби їх застосування для формування україномовної комунікативної компетенції іноземних студентів. Для досягнення поставленої мети передбачається розв'язання таких **завдань**: схарактеризувати сутність сучасних інтерактивних методів

навчання; аргументувати їхні переваги порівняно з традиційними методами; обґрунтувати доцільність їхнього застосування в навчанні іноземної мови; продемонструвати застосування цих методів у курсі української мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі інтерактивність є обов'язковою характеристикою процесу навчання української мови як іноземної (далі – УМІ). Технологія інтерактивного навчання заснована на розробках американського педагога і філософа Дж. Дьюї, швейцарського психолога, філософа і педагога Ж. Піаже та отримала поширення ще у другій половині ХХ ст. За словами Ж. Піаже, процес навчання – це активний процес, і кожен учень повинен «будувати» нові знання на фундаменті попередніх знань і набутого досвіду [6: 79]. Аналіз науково-педагогічної літератури дозволяє виокремити основні положення, що пояснюють зростання інтересу до інтерактивного навчання української мови як іноземної.

1) Актуальною є проблема пошуку нових удосконалених методів і методик для підвищення ефективності пізнавального процесу вивчення іноземної мови, зміцнення мотивації в навчальному процесі. Особливо це стосується навчання іноземних студентів нефілологічних спеціальностей.

2) Інтерактивне навчання є ефективним засобом інтенсифікації навчального процесу, що сприяє досягненню мети навчання з мінімальною витратою сил студентів і викладача з урахуванням таких показників, як якість навчання та економія часу.

3) Інтерактивні методи дають можливість спланувати і побудувати навчальний процес таким чином, щоб усі студенти були залучені до активної мовної практики на занятті. З метою кращого розуміння змісту і методів інтерактивного навчання доцільно порівняти традиційне й активне (інтерактивне) навчання за такими критеріями: мета, позиція викладача і студента, організація комунікації у навчальному процесі, методи навчання, принципи навчання.

Основна мета *традиційного навчання* – передання студентам якомога більшого обсягу знань. Викладач транслює заздалегідь осмислену і диференційовану ним інформацію, визначає, які навички необхідно виробити в іномовців. При цьому завдання студентів – якомога точно й повно відтворити знання, створені іншими. Отримані у процесі традиційного навчання знання, вміння і навички мають

академічний характер, у свідомості студентів існують у вигляді предметно-тематичних блоків, не завжди пов'язаних смислом. Зворотним зв'язком від студента до викладача також є процес відтворення навчального матеріалу.

У світлі *інтерактивного підходу* знання набувають іншого змісту, зазнає змін стратегія навчання. Студент отримує нову інформацію не у вигляді готової структурованої системи від викладача, а у процесі власної активності. Викладач моделює життєві ситуації, у яких студенти запитують, діють, сперечаються, розмірковують, набуваючи при цьому нових і конструюючи отримані раніше знання, отже, він є організатором процесу навчання. Така стратегія називається особистісно-орієнтованою, а її правильне застосування дозволяє досягти засвоєння 50–90% навчального матеріалу [5: 2]. Звернення до «таксономії» Б. Блума (шестирівнева таксономія, рівень «знання» (інформація) – початковий етап навчання – розуміння – застосування – аналіз – синтез – оцінка [5: 3]), засвідчує, що традиційні методи навчання сприяють досягненню освітніх цілей лише перших двох рівнів, а інтерактивні – досягненню цілей усіх рівнів.

Таким чином, суть інтерактивних методів полягає у взаємодії всіх, хто навчається, що особливо властиве практиці викладання іноземних мов, зокрема української як іноземної. Їх застосування підвищує ефективність навчального процесу, проте самі методи потребують глибокої розробки і правильної організації навчальної діяльності студентів.

Велика кількість методів інтерактивного навчання (творчі завдання; робота малими групами; навчальні ігри (рольові, ділові, освітні); використання суспільних ресурсів (екскурсії); соціальні проекти (змагання, виставки, вистави тощо); розминки; вивчення і закріплення нового інформаційного матеріалу (інтерактивна лекція, студент у ролі викладача, робота з наочним матеріалом); розв'язання проблем (мозковий штурм, кейс-метод, переговори тощо) міцно закріпилися в методиці викладання УМІ, і цей список постійно розширюється. Швидкий розвиток інформаційних та телекомунікаційних технологій, їхнє проникнення у всі сфери людського життя робить неможливим якісне викладання мови без залучення Інтернет-ресурсів та інших технологій, що мають в основі використання комп'ютерів. Розглянемо

більш детально деякі методи інтерактивного навчання, а також обґрунтуємо доцільність їх застосування на різних етапах вивчення УМІ.

Рольова гра у навчанні УМІ сприяє виробленню комунікативних умінь, здатності студентів активно використовувати мовний «запас» у спілкуванні українською мовою, видозмінювати повідомлення, переносити засвоєні одиниці в інші ситуації, тобто набувати досвіду мовленнєвого спілкування. Слід зазначити, що у методиці викладання іноземних мов передусім звертаються до сюжетної рольової гри. Для розробки сюжетів ігор виокремлюються сфери спілкування студентів: *в університеті – на занятті, в їдальні, у кав'ярні, у лікаря; вдома – на кухні, у вітальні; у громадських місцях – в автобусі, у супермаркеті; у місцях відпочинку – у кінотеатрі, у театрі, на виставці* тощо. Для проведення такої гри необхідно: продумати сценарій гри, враховуючи раніше вивчений тематичний матеріал; подати мовленнєві моделі, які студенти зможуть самотійно трансформувати. Такі моделі повинні фіксувати зміст, форму і логіку висловлювання і дозволять формувати самотійне висловлювання українською мовою; запропонувати графічну схему висловлювань за ролями; розподілити ролі відповідно до навичок, умінь та інтересів кожного студента, у результаті чого він матиме можливість побудувати висловлювання за самотійно складеною схемою, перенести мовний матеріал на новий предмет мовленнєвої діяльності, індивідуалізувати і розширити зміст висловлювання, зробити самотійні висновки [3: 290]. Мета проведення такої гри – досягти автоматизму у використанні студентами мовних засобів, не втративши при цьому творчої складової мовленнєвої діяльності.

У викладанні УМІ, передусім, важливим є те, що рольові ігри дають викладачеві можливість створювати актуальні реальні ситуації, а студентам – отримати навички спільної діяльності. Беззаперечною перевагою при цьому є навчання без мови-посередника, коли студенти змушені засвоювати матеріал, щоб брати участь у комунікації. На нашу думку, на початковому етапі вивчення УМІ велике значення має організація рольового діалогу, оскільки саме діалогічне мовлення сприяє взаєморозумінню мовців, обміну інформацією між ними під час навчання. Основною одиницею на цьому етапі є мікродіалог (2–4 взаємні репліки), який поступово

переростає у полілог, залучаючи у процес спілкування дедалі більше студентів групи. Рольовий діалог передбачає групову роботу, у ньому можуть бути задіяні всі або декілька учасників навчального процесу. Студент сам обирає, хто він – *лікар, пацієнт, перукар, клієнт, продавець, покупець* тощо. Наприклад, іноземні студенти, які нещодавно приїхали до України, виконують ролі студентів підготовчого факультету, які потрапляють у різні побутові та навчальні ситуації. Специфіка рольової гри полягає в тому, що коли студент грає самого себе, відбувається його стимуляція до активного спілкування. Реальні ситуації, які виникають у житті студентів, формують суб'єктивну мотивацію – у них з'являється впевненість у своїх силах і можливостях. На поглибленому етапі вивчення УМІ іномовці залучаються до професійного діалогу, що допомагає виробити навички професійного ділового мовлення, уміння слухати і правильно реагувати на висловлювання співрозмовника.

Проте варто враховувати, що, наприклад, студентам із Китаю та Кореї, важко брати участь у рольових іграх та імпровізаціях, тому залучати їх до процесу інтерактивної комунікації потрібно поступово. Це пояснюється особливостями китайської та корейської систем освіти, коли під час навчання іноземних мов пріоритетними видами мовленнєвої діяльності є письмо і читання. На відміну від студентів зі Східної Азії, студенти з Близького Сходу із задоволенням виконують емоційні творчі завдання, що активізують процес мовленнєвої діяльності.

У практиці викладання УМІ важливе місце посідають інтерактивні *заняття-екскурсії*. Такі заняття ґрунтуються на спільній роботі студента і викладача та мають освітні й адаптаційні цілі: ознайомлення з необхідними для певного етапу навчання мовними явищами; формування та вдосконалення мовленнєвих навичок; відпрацювання комунікативних умінь; систематизація знань про українську культуру; створення реальних умов для спілкування українською мовою; навчання у колективі; організація самостійної практичної діяльності студентів; адаптація навчального процесу до індивідуальних особливостей студентів. У процесі організації заняття-екскурсії можна виокремити такі етапи.

1. Етап підготовки. Викладач визначає мету, завдання, тематику, тривалість і час екскурсії, здійснює відбір лексико-

граматичного матеріалу. Мета і тема заняття залежать від рівня знання мови і комунікативних потреб студентів. Особливістю заняття-екскурсії є те, що крім лексичного, граматичного, комунікативного компонентів до змісту заняття долучається країнознавчий компонент. Викладач виконує регулятивну функцію. На заняттях, що передують екскурсії, він знайомить студентів із новим матеріалом, актуалізує раніше отримані лексико-граматичні знання і дає мовленнєві зразки. Наприклад, матеріалом для екскурсії «Прогулянка центром міста» (на рівні володіння мовою А 2) слугує лексичний матеріал до теми «Місто» (іменники *місто, вулиця, проспект, сквер, парк, музей, пам'ятник, бібліотека, собор* тощо, дієслова *бачити, бути, дивитися, фотографувати(ся), подобатися, милуватися* тощо), граматичний матеріал – рід іменників, форми іменників знахідного і місцевого відмінків, мовленнєві зразки: «*У місті є...*», «*Мені подобається...*», «*Ви знаєте, де розташований...*» тощо. Доцільно проводити навчальні екскурсії за темами занять. Так, заняття-екскурсію «Мій університет» слід поєднати з розглядом теми «Навчання», «Центр міста» – з вивченням лексичної теми «Місто» і граматичних тем «Місцевий відмінок», «Дієслова руху».

2. *Проведення екскурсії.* На початку заняття-екскурсії кожен студент отримує завдання, яке складається з питань, на які він повинен самостійно відповісти: «*Що це?*», «*Де розташований..?*», «*Як називається..?*», «*Коли побудований?*» тощо; список комунікативних ситуацій, у яких він повинен діяти (дізнатися, де розташований об'єкт, запитати шлях від одного об'єкта до іншого, поцікавитися, коли буде потрібна зупинка, пройти крізь натовп, дістатися до виходу в переповненому автобусі тощо); перелік матеріалів, які студент повинен зібрати під час екскурсії (словник, фотографії).

3. *Підбиття підсумків екскурсії.* На цьому етапі викладач здійснює контроль результатів екскурсії, проводить бесіду, під час якої студенти систематизують та узагальнюють отримані знання. Іномовці висловлюють думки, аналізують свою участь в екскурсії та зібрані матеріали. Домашнім завданням після такого заняття може бути письмова робота із заданою комунікативною ситуацією (наприклад, лист другу, рекламне оголошення тощо).

Систематичне проведення занять-екскурсій, особливо на початковому етапі вивчення УМІ, дозволяє студентам максимально

наблизитися до реальних комунікативних ситуацій, сприяє подоланню психологічних і мовних труднощів, підвищенню ефективності навчального процесу й розвитку навичок самостійної діяльності студентів.

Останнім часом популярності набув *метод проектів*, який формує комунікативну компетенцію іноземних студентів, вміння правильно формулювати і доводити свою думку, толерантне ставлення до співрозмовника і, звичайно ж, розвиває вміння добути інформацію за допомогою сучасних комп'ютерних технологій.

Робота над проектом дозволяє іноземному студенту застосувати на практиці накопичені знання, продукувати власні тексти українською мовою, послуговуючись довідковою літературою, словниками, Інтернетом, тобто із залученням автентичних українських текстів. Підготовка проекту вимагає від студентів не лише певного рівня володіння мовою (як правило, не нижче рівня B1), а й творчих і комунікативних умінь. Цей метод може використовуватися під час вивчення будь-якої теми у програмному курсі УМІ: «Українська кухня», «Українські свята», «Сімейні цінності», «Освіта і виховання», «Робота, професія», «Релігія» тощо.

Актуальним є звернення на заняттях до прийому інтерактивного навчання – *«асоціативного куца»*, який можна застосовувати на всіх етапах навчання. Він полягає у тому, що викладач на початку заняття визначає одним словом тему, яка буде вивчатися, а студенти називають асоціації, викликані ним. Спершу висловлюють стійкі асоціації, потім – другорядні. Викладач на дошці фіксує їх у вигляді «куца», який «розростається». Цей метод дозволяє активізувати фонові знання іноземців і ефективно підготувати їх до вивчення нового матеріалу. Наприклад, «асоціативний куц» до слова «Україна»:

Київ

Тарас Шевченко

борці

вареники

Україна

Майдан

вишиванка

пшеничне поле

велика територія

Сьогодні важко уявити навчально-методичний комплекс з УМІ без аудіо- і відеоматеріалів із текстами країнознавчого характеру, фонетичними і граматичними вправами. У процесі прослуховування автентичного лінгвістичного матеріалу, перегляду фільмів та рекламних

роликів інофони поповнюють словниковий запас, активно обмінюються інформацією, думками один з одним та з викладачем, застосовують здобуті раніше знання в ситуаціях, наближених до реальних. Інтерактивний підхід дозволяє вирішити проблеми пізнавального характеру й емоційного контакту, формує мовну, мовленнєву і соціокультурну компетенції, дозволяє у межах одного практичного заняття вдало поєднати кілька видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, мовлення, письмо. Візьмемо за приклад фрагмент заняття на основі перегляду коротких роликів соціальної реклами. Після перегляду реклами студенти отримують картки із лексичним матеріалом, що відповідає відео, і завдання дати коротку анотацію, використовуючи активну лексику. На наступному етапі викладач пропонує скласти коротке монологічне висловлювання з елементами розповіді, опису, роздуму на соціальну тематику. У ньому можна використати мовні кліше: *«На мою думку ...»*, *«Я вважаю, що ...»*, *«Я (не) погоджуюся з...»*, *«Я задоволений (-а) ...»*, *«Моє ставлення до ...»* та ін. Можна показати ролик із вимкненим звуком, запропонувавши студентам творче завдання – озвучити його. Такі завдання спрямовані передусім на формування україномовної комунікативної та соціокультурної компетенцій іноземців, розвиток навичок говоріння та аудіювання. Звичайно, ефективність такої роботи залежить від правильності підбору навчального матеріалу, його відповідності рівню мовної компетенції студентів і темі заняття. Інтерактивні методи із залученням медіаматеріалів збагачують навчальний процес, стимулюють навчально-пошукову і творчу діяльність. Інокомуніканти потрапляють у своєрідне мовне середовище, яке розвиває здатність структурувати, створювати мовленнєву ситуацію спілкування, аналізувати і перетворювати її, інтерпретувати отримані результати.

Висновки. Таким чином, важлива роль і потреба застосування інтерактивних методів у процесі викладання УМІ не викликає заперечень ні у викладацькій, ні у студентській аудиторії. Новітні методи дають можливість кожному студентові брати активну участь у проведенні заняття; є засобом взаєморозуміння викладача і студента, студента і студента; можливість показати й активізувати знання. Крім цього, інтерактивні методи навчання стимулюють бажання і готовність долучитися процесу комунікації; прагнення

розуміти співрозмовників, знаходити компроміси, а також здатність реалізовувати цілі комунікативного акту.

Напрями подальших досліджень. Перспективою подальших досліджень може стати розробка нових напрямів використання інтерактивних технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних (соціальні сервіси, он-лайн курси викладання мови, веб-додатки тощо), які значно розширюють діапазон можливостей для вивчення та навчання УМІ і з певних причин наразі залишаються недостатньо залученими до навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Береза Л. Особливості інноваційних технологій формування лінгвокраїнознавчої компетенції іноземних студентів у процесі навчання української мови / Л. Береза // Порівняльно-педагогічні студії. – № 4 (26). – Умань : УДПУ, 2015. – С. 63–70.
2. Бимурзина И.В. Инновационные технологии: развитие коммуникативной компетенции иностранных студентов в преподавании русского языка как иностранного / И.В. Бимурзина // Вестник ТГПУ. – Вып. 13 (141). – Томск, 2013. – С. 39–42.
3. Козырева Н.Ю. Ролевая игра как один из методов интерактивного обучения / Н.Ю. Козырева // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Том 25 (64). – № 1. – Часть 2. – Симферополь, 2012. – С. 289–293.
4. Кочан І. Нові освітні технології в практиці викладання української мови як іноземної / І. Кочан // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Вип. 3. – Львів : Видавничий центр Львів. нац. ун-ту імені Івана Франка, 2008. – С. 14–20.
5. Никишина В.О. Интерактивные методы обучения иностранному языку / В.О. Никишина. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2012/II/uch_2012_II_00022.pdf.
6. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка / Ж. Пиаже. – Москва : Педагогика-Пресс, 1994. – 526 с.
7. Ярмолинец Л.Г. Способы реализации интерактивных форм обучения в практике преподавания иностранного языка / Л.Г. Ярмолинец, Н.В. Щеглова, Н.Т. Агафонова // Историческая и социально-образовательная мысль. – № 2 (13). – Краснодар, 2012. – С. 223–225.

REFERENCES

- Bereza, L. (2015). Osoblyvosti innovatsiinykh tekhnolohii formuvannia linhvokraiinoznavchoi kompetentsii inozemnykh studentiv u protsesi navchannia ukrayinskoyi movy [Features of innovative technologies of forming linguistic competencies of foreign students learning the Ukrainian language]. *Porivnyalno-pedahohichni studii [Comparatively-pedagogical studies]*. Uman: UDPU, 4 (26), pp. 63–70 [in Ukrainian].
- Bimurzina, I.V. (2013). Innovacionnye tehnologii: razvitie kommunikativnoy kompetentsii inostrannykh studentov v prepodavanii russkogo jazyka kak inostrannogo [Innovative technologies: development of communicative competence of foreign students studying Russian as a foreign language]. *Vestnik TGPU [Bulletin of TGPU]*. 13 (141). Tomsk, pp. 39–42 [in Russian].
- Kozyreva, N. (2012). Rolevaya igra kak odin iz metodov interaktivnogo obucheniya [Role game as one of interactive teaching methods]. *Uchenye zapiski Tavricheskogo nacionalnogo universiteta imeni V. I. Vernadskogo. Serija «Filologija. Social'nye kommunikacii» [Scientific Notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. "Filology. Social communications"]*. Simferopol, 25 (64), №1, Part 2, pp. 289–293 [in Russian].
- Kochan, I. (2008). Novitni osvritni tekhnolohiyi v praktytsi vykladannia ukrayinskoi movy yak inozemnoi [New educational technologies in the practice of teaching Ukrainian as a foreign language]. *Teoriya i praktyka vykladannia ukrayinskoi movy yak inozemnoi [The theory and the practice of teaching Ukrainian as a foreign language]*. Lviv: Vydavnychiy tsentr Lvivskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Franka, 3, pp. 14–24 [in Ukrainian].
- Piazhe, Zh. (1994). *Rech i myshlenie rebenka [Child's Speech and Intellection]*. Mosow: Pedagogika-Press, p. 79 [in Russian].
- Jarmolynets, L.G., Scheglova, N.V. and Agafonova, N.T. (2012). Sposoby realizacii interaktivnykh form obucheniya v praktike prepodavaniya inostrannogo yazyka [The methods to implement interactive forms of teaching in the practice of teaching foreign language]. *Istoricheskaya i socialno-obrazovatel'naya mysl [Historical and social-educational ideas]*. Krasnodar: 2 (13), pp. 223–225 [in Russian].
- Nikishina, V.O. (2012). *Interaktivnye metody obucheniya inostrannomu yazyku [The interactive methods of teaching foreign language]* [pdf] [online]. Available at: http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2012/II/uch_2012_II_00022.pdf [in Russian].